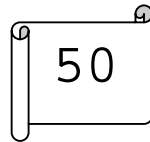

UDC 338.43:63

YU ISSN 0352-3462

ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Савез пољопривредних инжењера и техничара Југославије
Друштво аграрних економиста Југославије

Београд, април-јун, 2003. године

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СРС
број: 413-4577-02, од 17. јуна 1973. године, часопис је ослобођен
пореза на промет.

Тираж: 200 примерака

Штампа: "Униторг", Београд, Франа Левстика 17а, тел: 011 / 584-478

Белешке

ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Бр. 3/2003.

Ово издање су помогли:

Фонд за воће, Београд

"AFRANA" export – import d.o.o Београд

Земљорадничка задруга "АРИЉЕ", Ариље

Заједница за воће и поврће, Београд

Регионална Привредна комора, Ваљево

Регионална Привредна комора, Ужице

Институт "СРБИЈА", Београд

Центар за воћарство и виноградарство, Београд

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СРС
број: 413-4577-02, од 17. јуна 1973. године, часопис је ослобођен
пореза на промет.

Тираж: 200 примерака

Штампа: "Униторг", Београд, Франа Левстика 17а, тел: 011 / 584-478

Белешке

ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Бр. 3/2003.

Ово издање су помогли:

Фонд за воће, Београд

"AGRANA" export – import d.o.o, Београд

Земљорадничка задруга "АРИЉЕ", Ариље

Заједница за воће и поврће, Београд

Регионална Привредна комора, Ваљево

Регионална Привредна комора, Ужице

Институт "СРБИЈА" -

- Центар за воћарство и виноградарство, Чачак

ЧАСОПИС

◇ Е К О Н О М И К А   П О Љ О П Р И В Р Е Д Е   ◇

Основан 1954. године

Издају

**Савез пољопривредних инжењера и техничара Југославије
Друштво аграрних економиста Југославије**

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Проф. др Милан Р. МИЛАНОВИЋ

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Петар Ј. МАРКОВИЋ, стални члан ЈИНА,
др Богдан БУЛАТОВИЋ, др Милан Р. МИЛАНОВИЋ, др Миладин ШЕВАРЛИЋ,
академик Владимир Александрович ДОБРИЊИН, академик Чаба ЧАКИ,
др Лазо МИХАИЛОВИЋ, др Србољуб ИВАНОВИЋ, др Зорица ВАСИЉЕВИЋ,
др Бранислав ВЛАХОВИЋ, др Владимир ГРБИЋ, др Симо СТЕВАНОВИЋ

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

мр Душан АНТОНИЋ, Агробанка, Београд; др Бранислав ВЕСЕЛИНОВИЋ,
Економски факултет, Суботица; др Драгић ЖИВКОВИЋ, Пољопривредни факултет,
Београд; др Живота ЈОВАНОВИЋ, Институт за кукуруз Земун Поље, Београд;
Војислав КНЕЖЕВИЋ, Задружни савез Југославије; мр Данило ГОЛУБОВИЋ,
Министарство пољопривреде и водопривреде Србије; др Милан Р. МИЛАНОВИЋ,
Савезно министарство привреде и унутрашње трговине, Београд; др Небојша
НОВКОВИЋ, Пољопривредни факултет, Нови Сад; др Зоран ЊЕГОВАН, Економски
институт, Београд; др Љубомир ПЕЈОВИЋ, Биотехнички институт, Подгорица;
др Перо ПЕТРОВИЋ, Институт за међународну политику и привреду, Београд;
др Светислав ПЕТРОВИЋ, Агрономски факултет, Чачак; мр Милан ПРОСТРАН,
Привредна комора Србије; др Вељко РАДОЈЕВИЋ, БАГ-ДЕКО, Бачко Градиште;
мр Драган РЕНОВИЦА, Агробанка Зрењанин; др Јеремија СИМИЋ, Београд;
др Данило ТОМИЋ, Регионална Привредна комора, Нови Сад; др Драго
ЦВИЈАНОВИЋ, Институт за економику пољопривреде, Београд;
мр Олга ЧУРОВИЋ, Индустијско биље, Нови Сад.

Лектор

Никола МАРИНОВИЋ

Адреса уредништва

БЕОГРАД, Кнеза Милоша 9/1; тел/факс (+381) 11/ 3244-317; Е-mail: spitj@ptt.yu

**ЕКОНОМИКА
ПОЉОПРИВРЕДЕ**

САДРЖАЈ

Др Данило Ж. Марковић СОЦИЈАЛНА ЕКОЛОГИЈА И СЕЛО	3
Др Гордана Илић, Мр. Александар Остојић ТРАНЗИЦИОНИ ПРОЦЕСИ У ПОЉОПРИБРЕДИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	13
Др Зорица Васиљевић, Др Миладин Шеварлић НОВИ ВИДОВИ ФИНАНСИРАЊА АГРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ	25
Др Божа Михајловић УСПЕХ СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА: ЗЕОЛИТ-МИНЕРАЛ БУДУЋНОСТИ	43
Др Б. Влаховић, Др Д. Томић, В. Радојевић, Д. Раљић ПРОМЕНЕ ПОТРОШЊЕ ВОЋА У СРБИЈИ И ЦРНОЈ ГОРИ	61
Др Д. Милић, Др З. Рајић, М. Лукач-Булатовић ПРОМЕНЕ У СТРУКТУРИ ВОЋАРСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	71
Др Перо Петровић УРЕЂИВАЊЕ ТРГОВИНЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА У СТО И МОГУЋИ УТИЦАЈ У ТУРИЗМУ	79
Др З. Васиљевић, Др Р. Томић, Мр. С. Чанак ОБРАЧУН ТРОШКОВА И ЕКОНОМСКИХ РЕЗУЛТАТА ПРОИЗВОДЊЕ ПАСТРМКЕ НА БАЗИ ДИРЕКТ-КОСТИНГ КАЛКУЛАЦИЈЕ	91
НАУЧНИ СКУП: ПОЉОПРИВРЕДА У ТРАНЗИЦИЈИ/извештаји-резимеи	103
Секција I <i>Управљање аграрним ресурсима</i>	105
Секција II <i>Управљање аграрним тржиштем</i>	115
ПРИЛОЗИ-ДОКУМЕНТИ: Извештај са седнице Скупштине ДАЕСЦГ	125
Статут Друштва аграрних економиста Србије и Црне Горе	131
ПРИКАЗИ КЊИГА: Д. Томић „Идеје и иницијативе о пољопривреди и селу“	145
IN MEMORIAM: Сећање на проф. др Светомира Оташевића	149

**EKONOMIKA
POLJOPRIVREDE**

CONTENT

Dr Danilo Ž. Marković SOCIJAL ECOLOGY AND COUNTRYSIDE	3
Dr Gordana Ilić, mr Aleksandar Ostojić TRANSITION PROCESSES OF AGRICULTURE IN REPUBLIC OF SRPSKA (BIH)	13
Dr Zorica Vasiljević, dr Miladin Ševarlić NOW MODALITIES FINANCING IN SERBIA AGRARIAN ECONOMY	25
Dr Boža Mihajlović SUCCES OF THE STRATEGY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: ZEOLIT THE MINERAL OF THE FUTURE	43
Dr B. Vlahović, dr D. Tomić, V. Radojević, D. Rajlić FRUIT CONSUPTION CHANGES IN SERBIA AND MONTENEGRO	61
Dr D. Milić, dr Z. Rajić, M. Lukač-Bulatović STRUCTURE CHANGES OF FRUIT PRODUCTION OF REPUBLIC SERBIA	71
Dr Pero Petrović REGULATION OF THE TRADING WITH AGROCULTURAL PRODUCTS IN THE WTO AND THE POSIBLL IMPACT ON TOURISM	79
Dr Z. Vasiljević, dr R. Tomić, mr S. Čanak THE COSTS AND ECONOMIC RESULTS OF RAINBOW PRODUCTION DIRECT-COSTING METHOD	91
SCIENTIFIC MEATING: AGRICULTURAL IN TRANSITION / reports-summaries	103
Section I <i>Agriculture resources</i>	105
Section II <i>Agriculture market management</i>	115
ANNEXES-DOCUMENTS:	125
BOOK REVIEWS:	145
IN MEMORIAM:	149

СОЦИЈАЛНА ЕКОЛОГИЈА И СЕЛО

Проф. др Данило Ж. Марковић, Београд

Резиме: Село је најстарији облик људског насеља и било је подложно сталним променама. Те промене су, у основи биле проузроковане променама у садржају и карактеру пољопривредног рада, будући да је пољопривреда била, и остала основна делатност села као насеља и сеоског начина живота.

Са научно-технолошком револуцијом, а нарочито од средине прошлог века дошло је до промена у пољопривредној делатности њеном механизацијом и хемизацијом, што се односило на садржај и карактер рада у пољопривреди, али и на неусаглашеност тог процеса са еколошким факторима. И у пољопривредној производњи, која постаје индустријска, долази до ризика. Три су основна ризика: ризик од нарушавања еколошке равнотеже, ризик угрожавања интегритета учесника у процесу рада и ризик коришћења пољопривредних производа.

Аутор у раду разматра узроке и последице ових ризика и указује на путеве заштите од њих: екологизацијом пољопривредне производње и развојем еколошке свести свих субјеката који конципирају и остварују индустријску пољопривредну производњу.

Сва разматрања у раду аутор врши са становишта социјалне екологије, чији предмет детаљно одређује, укратко као посебне социологије која са социолошког становишта проучава еколошке проблеме, тачније проблеме заштите животне средине, па и становишта њеног нарушавања индустријализованом пољопривредном производњом.

ТРАНЗИЦИОНИ ПРОЦЕСИ У ПОЉОПРИВРЕДИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ (БИХ)

Др Гордана Илић¹, ванредни професор, e-mail: gogai@teol.net,

Мр Александар Остојић¹, виши асистент, e-mail: aleksandarostojic@hotmail.com

¹ Пољопривредни факултет, Бања Лука

Увод. Транзиција је процес чија је економска садржина прелаз (из нетржишне) у тржишну привреду. Економски смисао транзиције је да се системским промјенама постигне већа ефикасност у односу на постојеће (нетржишно или недовољно тржишно) стање. У савременим околностима, то се постиже одговарајућим структурним промјенама и успостављањем тржишног модела, односно, изградњом тржишних институција и механизма. Крајњи ефекат тих промјена је интеграција појединачних привреда у свјетску привреду. Прелаз у тржишну привреду је комплексан процес који условљава покретање, управљање и подстицање више паралелних процеса који се морају одвијати симултано или у одређеним међусобно условљеним секвенцама.

Као једна од централних мјера транзиције је својинска трансформација привреде, а самим тим и пољопривреде, чији је кључни корак процес приватизације. Прије разматрања процеса приватизације, треба имати у виду привредне карактеристике Републике Српске у периоду по завршетку ратних сукоба:

- привредни капацитети су уништени у рату,
- производња у свим, а посебно великим системима је готово замрла,
- већина предузећа је презадужена, опрема им је застарјела, а не располажу ни одговарајућим стручним кадровима.

Исто тако и међународна заједница своју помоћ опоравку привреде условљава отпочињањем процеса приватизације.

ЕКОЛОШКИ ПРОИЗВОД/УСПЕХ СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЗЕОЛИТ/МИНЕРАЛ БУДУЋНОСТИ

Др Божа Михајловић, Београд

Ако је основно полазиште да је човек стратег своје среће, такав прилаз треба да омогући селективнији прилаз изградњи нових постројења и капацитета за производњу. При томе, мора се узети у обзир превасходно идентификоване потребе за производима на тржишту, с једне стране, и фактор заштите животне средине, с друге. Прихватајући такав концепт, наука би требало да има водећу улогу...

Проблем животне средине све више узима маха, с обзиром да су се у многим сегментима нарушиле основне норме квалитетног живљења. Да би се успело у, евентуалној, контроли нарушавања норми, дефинисане су стратегије индустријског развоја. То је за собом повукло и појаву институционализације одн. стандардизације процеса вођења акције од идеје за појавом производа као идентификоване тражње, па до његове производње. Овај рад практично представља сублимацију истраживања заштите животне средине, засновану на иностраним достигнућима и прилагођен нашим потребама за контролом индустријског развоја.

Техничко/технолошки развој доживео је последњих година највећу експанзију. Брза индустријализација омогућила је раст производње и понуде роба, стварајући предуслове за пораст друштвеног стандарда, богатства, националног дохотка... и сл. У тој трци, технологија и развој производних процеса треба да омогуће рационалнију експлоатацију природних добара, и уз економично понашање, да се прилагоде друштвеним и човековим потребама.

Највећа загађења забележена су у најиндустријализованим и најурбанизованијим земљама, које су управо извор и главна покретачка снага развоја. Земље ОЕЦД/а, које имају око 20 одсто светске територије и око 25 одсто светског становништва, производе око 80 одсто добара, али и до 80 одсто свих загађења од којих већина остаје на њиховим територијама. Из тога проистиче закључак да је степен деградације и загађивања човекове околине пропорционалан степену привредне развијености и индустријализације.

Због пораста штетних ефеката загађене средине, када и сама средина постаје егресивна, почели су настајати велики економски губици и, то не само због угрожавања људи и ширења низа болести изазваних овом активношћу, већ и због смањивања трајности и вредности низа материјала. Настају све већи трошкови одржавања, решавања проблема отпадних материјала, губљења великих површина за производњу. Због загађивања река низводно од неке тачке било је немогуће искористити је без великих трошкова, ни за пољопривреду или, пак, за индустрију, а да не говоримо о туризму и могућностима за рекреацију и сл. Ови су се проблеми, дакле, појавили и најизраженији су у оним срединама које су индустријски најразвијеније, па се ту пришло и постављању врло строгих норми, не би ли се заштитила човекова околина, уз најефикасније мере. За правилно разумевање еколошке кризе морају се поставити интеракциони односи између економије и екологије и, у контексту развоја производних снага и техничко/технолошког развоја, као детерминанте. С тога је прихватљива теза да привредни раст у стању равнотеже, у смислу задовољавања еколошки оправданих потреба с једне стране, и елементарних друштвених потреба, с друге, може представљати основни параметар даљег развоја друштвено/економских односа у глобалном смислу и утицати на успостављање правилних цивилизацијских норми.

ПРОМЕНЕ ПОТРОШЊЕ ВОЋА У СРБИЈИ И ЦРНОЈ ГОРИ

Бранислав Влаховић¹,
Данило Томић²,
Вук Радојевић¹,
Душан Раљић³

¹ Пољопривредни факултет, Нови Сад

² Институт за економику пољопривреде, Београд

³ Новосадска банка, Нови Сад

Садржај: У раду аутори анализирају промене потрошње воћа и њихових прерађевина у нашој земљи. Анализом су обухваћени регионални и социо-економски аспекти потрошње. Истраживање обухвата временски период од 1996 до 2002. године. Потрошња се односи искључиво на домаћинства. Други облици потрошње тзв. институционална потрошња није обухваћена. Према истраживањима уочава се да потрошња бележи тенденцију благог пораста, мада је још увек нижа у односу на пожељне и оптималне вредности. Постоје значајне разлике у нивоу потрошње по регионима и категоријама домаћинстава, условљене, пре свега, висином куповне моћи.

Кључне речи: потрошња, воће, домаћинство, Србија и Црна Гора.

FRUIT CONSUMPTION CHANGES IN SERBIA AND MONTENEGRO

Branislav Vlahović¹,
Vuk Radojević¹,
Danilo Tomić²

¹ Faculty of Agriculture, University of Novi Sad

² Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd

Summary. In this paper authors analysed change in fruit consumption, and their final products in our country. Regional and socio-economic aspects of the fruit consumption was analysed. Time period of analyses is 1996-2002. Consumption per households is object of research. Other forms of consumption «so cold» institutional consumption is not covered. According research we can notice, that consumption is slowly growing, but still is pretty down in comparased to optimal value. There are important differens in the level of consumption by regions and category of households, depends of the purshaning power.

Key words: consumption, fruit, household, Serbia and Montenegro.

ПРОМЕНЕ У СТРУКТУРИ ВОЋАРСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Др Душан Милић¹, редовни професор,
Др Зоран Рајић², доцент,
Мирјана Лукач-Булатовић¹, асистент приправник

¹ Пољопривредни факултет, Нови Сад, Трг Д. Обрадовића 8

² Пољопривредни факултет, Београд, Немањина 6

Резиме: У испитиваном периоду (1980-2003) учешће површина воћњака у укупно обрадивим површинама Србије је износило 5,58% и испољава тенденцију незнатног повећања. У 2002. у односу на 1980. годину шљива је била и остала водећа воћна врста, мада се њено учешће смањује у воћарској производњи Србије. Шљива заузима учешће од 56,0% у укупном броју родних стабала а 45,85% у укупно оствареној производњи воћа. Друго и треће место у структури воћарске производње имају јабука и вишња.

Кључне речи: површине воћњака, број родних стабала, производња воћа

STRUCTURE CHANGES OF FRUIT PRODUCTION OF REPUBLIC OF SERBIA

Dr Dušan Milić¹, Ph.D.,
Dr Zoran Rajić², Ph.D.,
Mirjana Lukač-Bulatović¹

¹ Faculty of Agriculture, Novi Sad, Trg D. Obradovića 8

² Faculty of Agriculture, Beograd, Nemanjina 6

Summary. The share of fruit area in total cultivable area of Serbia in the investigated period (1980-2003) is 5.58% showing the tendency of slight increasing. In 2002 the plum is the leading fruit species showing the decrease of its share in total fruit production of Serbia. Plums have the share of 56.0% in total number of trees of productive age and 45.85% in total realized fruit production. In the fruit production structure of Serbia the second and third place have apple and sour cherry.

Key words: fruit area, number of trees of productive, age fruit production

НОВИ ВИДОВИ ФИНАНСИРАЊА АГРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ

Др Зорица Васиљевић¹, ванредни професор, e-mail: dimmy@sezampro.yu,
Др Миладин Шеварлић¹, редовни професор; e-mail: milsevar@EUunet.yu

¹ Пољопривредни факултет, Београд – Земун

Сажетак: Престанак финансирања пољопривреде из примарне емисије Народне банке (1994) условио је потребу изналажења нових извора финансирања, како за обртна тако и за основна средства. Ова потреба је потенцирана и чињеницом да су средства акумулације субјеката привређивању пољопривреди била традиционално недовољна, али и са тенденцијом сталног смањења и то у амбијенту у коме је пољопривреда имала превасходно улогу социјалног амортизера.

У тржишно развијеним земљама се већ у великој мери користе нови видови финансирања као што су заједничка улагања, лизинг, концесије, емисије и продаја хартија од вредности, али и неспецифични облици финансирања као што су нпр. франшизинг, факторинг и форфетинг. Субјекти привређивања у аграрној привреди Србије би, поред до сада доминантних традиционалних извора (самофинансирање, кредитирање, финансирање из извора без обавезе враћања), требало да се у већој мери окрену и новијим видовима финансирања, од којих се неки за сада уопште не користе и нашој пракси, док је примена једног броја ових извора тек у зачетку.

За свеобухватније коришћење нових видова финансирања у аграрној привреди Србије неопходно је створити повољнији правно-системски амбијент.

Кључне речи: пољопривреда, извори финансирања, Србија, субјекти привређивања.

NEW MODALITIES OF FINANCING IN SERBIAN AGRARIAN ECONOMY

Prof. dr Zorica Vasiljević¹,
Prof. dr Miladin Ševarlić¹

¹ Faculty of Agriculture, Belgrade – Zemun

Summary. Cessation of financing the agriculture from the Central bank primary issue (1994) caused a need for finding out new financing source, both for working capital and fixed assets. This necessity is stressed even by the fact that resources of accumulation coming from agricultural economic subjects have been traditionally insufficient and with tendency of permanent decrease in an environment whereas agriculture had primarily role of social buffer.

In more developed countries in market sense there have been already used to a great extent new financing modalities as the following: joint ventures, leasing, concessions, bonds issuing and sales, but also nonspecific financing forms as e.g. franchising, factoring and forfeiting. Economic subjects in Serbian agrarian economy should more use new financing modalities beside the traditional ones that were dominant so far (self-financing, crediting, sources without repayment obligations). Some of the new financing modalities have not been used so far, while the others have been used insignificantly.

For the broader utilization of new financing modalities in agrarian economy of Serbia it is necessary to be established more favorable legal and system-related conditions as well as an economic environment.

Key words: agriculture, sources of financing, Serbia, economic subjects

УРЕЂИВАЊЕ ТРГОВИНЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА У СТО И УТИЦАЈ НА ТУРИЗАМ

Др Перо Петровић¹, научни саветник

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд

Резиме. У овом раду се указује на неопходност координације између институционалних реформи и ефикасне економске сарадње. Садашње стање наше привреде и туристичке делатности указује на неминовност потребне реформе. Постоји мноштво интеракција између пољопривреде и туризма, тј. они који се условљавају и надопуњују. Нарочито је значајно настојање да туризам и пољопривредна производња постану извозне делатности код свих балканских земаља као привредама у транзицији. Поред компаративних погодности пољопривредног и туристичког производа за наступ на светском тржишту, пољопривредни производ се може извозити и код куће и то путем пансионске и изван пансионске потрошње страних туриста на домаћем економском простору.

Велики је значај пољопривредних производа као стратешких производа, а то је утицало да исти буду дотирани јаким субвенцијама готово у свакој земљи.

Циљ рада је да се покаже какве ефекте би проузроковало прихватање правила СТО у области трговине пољопривредним производима, као и како би се могле стимулисати производња и потрошња путем пансионске и изван пансионске потрошње од стране туриста.

Рада је сачињен коришћењем компаративног, аналитичког и метода обраде случаја

Кључне речи: Уређивање, пољопривредни производи, развој, трговина, утицај, туризам.

REGULATION OF THE TRADING WITH AGROCURTURAL PRODUCTS IN THE WTO AND THE POSIBLL IMPACT ON TOURISM

Dr Pero Petrović¹

¹ Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd

Summary. This work shows the necessary of growing, structure and prioritetes of external transanctions, as the most important aspects of economics cooperation. Present state of our economy and tourist industry clearly indicates the necessity to carry out the reform.

There are many interactions between agriculture and tourism, that is, theymutual conditions and complement each other. It is of particular interest the intention both tourism and agriculture to become export activities with all Balkan countries as transitory economies. Beside the comparative advantages of the agricultural and tourist products on the appearance on the world market, the agricultural product may be exported “at home” as well, trough pension services, and tourist consumption not included in the pension services of the foreign tourist on the “domestic economic” space.

The aaim of this work is to present that the effects would be with the acceptance of the WTO rules on trading with the agricultural products and how to stimulate the agricultural productions and spending through pension services and tourist consumption not included in the pension services by the foreign tourists. Using the comparative, analztical, and the method of a elaboration of a case (case study) will be mainlz used in the case of the Republic of Serbi

ОБРАЧУН ТРОШКОВА И ЕКОНОМСКИХ РЕЗУЛТАТА ПРОИЗВОДЊЕ КАЛИФОРНИЈСКЕ ПАСТРМКЕ НА БАЗИ DIRECT-COSTING КАЛКУЛАЦИЈЕ

Проф. др Зорица Васиљевић¹, e-mail: vazor@agrifaculty.bg.ac.yu,
Проф. др Радосав Томић¹,
Мр Стеван Чанак²

¹ Пољопривредни факултет, Београд

² Рибњак Банатска Дубица

Резиме. Овај рад се бави микроекономским аспектима производње калифорнијске пастрмке. Иако последњих година у Србији ова производња има експанзију, евидентно је одсуство адекватног евидентирања, планирања и анализе економских резултата и трошкова у предузећима и на газдинствима која се баве аквакултуром. У раду је приказан један од могућих методолошких приступа за евидентирање и израчунавање економских параметара у овој производњи. Коришћењем *direct-costing* методе односно калкулације која узима у обзир само директне и пропорционалне варијабилне трошкове производње, економски параметри једног рибарског газдинства могу бити забележени и израчунати на један релативно једноставан и брз начин. *Direct-costing* калкулација може послужити као веома користан управљачки инструмент за доношење економских одлука како у производњи калифорнијске пастрмке, тако и у осталим областима аквакултуре.

Кључне речи: калифорнијска пастрмка, калкулација, варијабилни трошкови, економски параметри, *direct-costing* метод

CALCULATION OF COSTS AND ECONOMIC RESULTS OF RAINBOW PRODUCTION ON THE BASIS OF DIRECTCOSTING METHOD

Zorica VASILJEVIĆ¹, Ph.D.,
Radosav TOMIĆ¹, Ph.D.,
Stevan ČANAK², M.Sc.

¹ Faculty of Agriculture, Belgrade

² Banatska Dubica Fish Pond

Abstract This paper is dealing with microeconomic aspects of the rainbow trout production. Although this production is in expansion in Serbia in recent years, it is evident an absence of proper recording, planning and analyzing of economic results and costs in the enterprises and farms dealing with aquaculture. In this paper it is shown one of the possible methodological ways for recording and calculating the economic parameters in this production. Through utilization of direct-costing method i.e. calculation which takes in account only direct and proportional variable costs of production, the economic parameters on one fish farm could be recorded and calculated in one relatively easy and quick way. The direct-costing calculations could be very useful managerial instrument for economic decision-making both in rainbow trout production and in other kind of aquaculture.

Key words: rainbow trout, calculation, variable costs, economic parameters, direct-costing method.